

L'EMPREINTE DE L'ANGE

Filmesthetische bespreking

Evelien van Vessem

Week van de Franse Film 2009-2010 / Cinemagie

CINEMAGIE

Vragen voor de leerlingen

Spanningsopbouw

- 1 In de eerste drie minuten wordt de kijker op subtiele manier duidelijk gemaakt om welk genre film het gaat. Hoe gebeurt dat?
- 2 In die eerste drie minuten (de expositie van de film) krijg je al heel wat informatie over Elsa, het hoofdpersonage. Niet alleen de manier waarop zijzelf getoond wordt, maar ook de manier waarop haar omgeving in beeld wordt gebracht draagt bij aan de tekening van haar karakter. Verklaar.
- 3 Hoe leg je de sequentie uit waarin het kleine meisje door Elsa van de verdrinkingsdood gered wordt?
- 4 Aanvankelijk denken we dat Elsa zich iets inbeeldt. Om dat te bereiken geeft de regisseur ons aanwijzingen in het scenario. Kun je daar voorbeelden bij aanhalen?
- 5 Regisseur Safy Nebbou gebruikt echter ook filmische middelen om ons te doen geloven dat het verdriet een loopje neemt met Elsa's brein. Vind je daar voorbeelden van?
- 6 Op welk moment heb je voor het eerst door dat Elsa het bij het rechte eind kan hebben? Verandert je gevoel daarover nog?
- 7 We hebben het in het begin al even over de muziek gehad. Vind je nog voorbeelden van hoe de muziek bepaalde gevoelens of verwachtingen oproept bij de kijker?
- 8 Vind je die omkering in de plot geloofwaardig? Vind je het onderwerp geschikt om er een thriller van te maken, of had je het beter gevonden als de regisseur er een psychologisch drama van had gemaakt? Had dat even goed gewerkt volgens jou?

Antwoorden voor de leerkracht

We willen aantonen dat *Nebbou* met het scenario en met filmische middelen een thriller gemaakt heeft van wat eigenlijk een psychologisch drama is.

- 1 De muziek maakt duidelijk dat het om een thriller gaat: zwart scherm met namen erop, dan een enkel pianoakkoord, even later een tweede. De beginmuziek is een vrij eentonige repetitieve melodie, die we uit gewoonte associëren met het thrillergenre. Bij de eerste beelden, wanneer Elsa de roltrap afkomt, horen we een dissonant (een bewust vals akkoord). Dat creëert bij ons de verwachting dat er iets zal gebeuren wat niet in orde is, of dat er iets mis is met Elsa. (Aan het einde, vlak voor de ontknoping, komt Elsa van diezelfde roltrap (1 11'). Alles is dan lichter, er zijn veel meer mensen. Claire zit in de parkeergarage om Elsa te volgen. Het is een spiegel van het begin, maar door de lichtere beelden geven de beelden de hoop op een goed einde. Ook de achtervolging van Claire is een spiegel van het begin, toen Elsa Claire volgde.)
- 2 De leerkracht kan hier de eerste drie minuten opnieuw tonen. Elsa komt blijkbaar van haar werk. Ze wandelt door een winkelcentrum dat er verlaten uitziet, de rolluiken worden naar beneden gedaan, de mensen die er zijn gaan ook heel doelgericht ergens naar toe. Dat roept een gevoel van **eenzaamheid, verlatenheid** op. Elsa gaat naar beneden, de roltrap af: alsof ze door een macht buiten haarzelf naar de hel getrokken wordt. Dat idee wordt versterkt doordat we haar silhouet zien, volledig zwart, in tegenlicht, en doordat we haar met haar auto door donkere tunnels zien rijden. Wanneer ze op straat rijdt, is de lucht grijs, de stad baadt in een kil licht. Elsa's omgeving is de **veruitwendiging van haar gevoelens** (later blijkt inderdaad dat ze zich in een hel bevindt door de dood van haar dochtertje, waar ze zich erg schuldig over voelt). Ze lacht ook nergens (de eerste vluchtige glimlach zien we pas na die eerste drie minuten, als Elsa de bel hoort die de thuiskomst van haar zoontje aankondigt). Er is ook een **vooruitwijzing**: Elsa is getuige van een brand. Dat het haar aangrijpt, weten we doordat we een close-up van haar zien: haar gevoelens (die ze verder niet toont) zijn belangrijker dan het gebeuren zelf. Ze kan het blijkbaar niet aan te blijven kijken (later weten we waarom) en draait haar auto om.
- 3 Het is een droom van Elsa. Dat weten we alleen omdat op 42'50" Elsa wakker schrikt in haar overlopende bad. De droom is gefilmd in een volkomen realistische stijl die in niets afwijkt van de stijl van de rest van de film. Dat versterkt bij de kijker het gevoel dat er iets mis is met Elsa: het lijkt of ze zelf nauwelijks onderscheid kan maken tussen droom en werkelijkheid, dus, zo moeten we haast wel concluderen, is het idee dat het meisje haar dochtertje is ook een fantasie. De muziek helpt hier om het realisme te versterken. Er zijn beelden van binnen in het huis van Claire, met klassieke muziek. Als Lola buiten komt, waar Elsa staat, hoor je even de klassieke muziek. Dat versterkt het realisme. Wanneer Lola langs de rand van het zwembad wandelt, horen we weer de thrillermuziek die we associëren met Elsa. Alleen zijn er nu violen bij de herhaalde pianotonen, wat een Hitchcockeffect geeft – wat versterkt wordt door de dissonant als Lola in het water valt. (Hitchcock gebruikte in films als *Psycho* en *Vertigo* muziek van Bernard Hermann met enkel strijkinstrumenten die erg repetitief waren op spannende momenten.)

- 4 - Op 3'50" zegt Elsa's ex-man: "De rechter zal rekening houden met je verleden." Dat doet ons al aan Elsa twijfelen. Ook de blikken van haar ouders naar elkaar als Thomas verradt dat Elsa het huis van Claire is gaan bekijken als mogelijke koper (37') en Elsa even later vertelt dat ze zeker is dat Lola haar dochtertje Lucie is. "Ik voel het", zegt ze, wat voor de kijker niet helemaal overtuigend is. Het blijkt dan dat Elsa onder een schuldgevoel lijdt over de dood van haar dochtertje. (Elsa luistert niet eens naar haar vader, zo heeft ze zich in haar idee vastgebeten.) Ook het zoontje heeft even ervoor gezegd: "Papa heeft gelijk. Je bent depressief!"
- 8'18": Elsa neemt een handjevol pillen als ze het meisje voor het eerst gezien heeft. Dat maakt geen al te evenwichtige indruk.
  - 8'50: Elsa begint met haar lange reeks leugens. Ze liegt tegen haar ouders dat ze de inventaris moet maken. Ze zegt in de apotheek dat ze haar zoontje moet gaan halen. Tegen Laurence zegt ze dat ze op tijd naar bed wil. Tegen haar ouders dat ze met Laurence op stap gaat. Enzovoort. Als ze zeker was geweest, zo denk je als kijker, had ze wel gewoon tegen haar ouders gezegd dat ze dacht dat ze haar dochtertje gezien had. Ook liegt ze later tegen de man in het café ("Ik woon in de buurt") (15'15") en tegen Claire en haar man doet ze of ze toevallig langs het huis kwam, ze doet of ze nog getrouwd is. Ook liegt ze tegen haar bazin en collega dat Thomas ziek is, om te kunnen gaan schaatsen met de kinderen van Claire.
  - 13'45": Elsa staat bij het andere gezin door het raam te gluren. Waarom confronteert ze hen niet meteen met haar vermoedens?
  - 11'50": Elsa staart zo gebiologeerd naar het huis waar het meisje woont dat ze niet merkt dat er een auto achter haar staat. Die moet toeteren.
  - 12'35": De moeder vindt het een heel goed idee dat haar dochter uitgaat. Elsa's ouders zijn met veel gemak met Thomas bezig, alsof ze vaak voor hem zorgen. Dat kan bevestigen wat we denken door de opmerking van Elsa's ex-man: dat ze een psychologisch minder stabiele periode heeft doorgemaakt.
  - 14'30": Elsa verstopt zich voor de auto van de vader van het gezin. Weer rijst de vraag waarom ze niet gewoon aanbelt en het gezin confronteert.
  - 15'15": In het café liegt ze tegen de man die haar een drankje aanbiedt, ze zegt dat ze in de buurt woont. Ze accepteert een kop koffie van hem, maar reageert geïrriteerd als hij teveel vragen stelt. Na de vraag of ze kinderen heeft wordt ze bijna hysterisch, zeker als de man haar nog naar huis wil brengen. (In het beeld wordt met een Hollywoodconventie duidelijk gemaakt dat contact tussen Elsa en de man onmogelijk is: als ze samen in beeld zijn, worden ze visueel gescheiden door een dikke, zwarte balk.)
  - 20': Elsa is zogenaamd toevallig Claire tegengekomen voor haar huis en Thomas blijft bij het zoontje van Claire spelen. De beelden van Claire suggereren dat Elsa de hele middag in de auto heeft zitten wachten, wat vreemd lijkt. Een belangrijk moment is dat met de foto's: op 22'33" kijkt Elsa naar een foto van zichzelf in een ziekenhuisschort met een pasgeboren baby; door haar blik begrijpen we dat ze denkt dat Lola die baby is. Maar dan zien we op 24'50" de foto van Claire met haar dikke buik, en Thomas erbij. We denken dus weer dat Elsa het zich inbeeldt, hoe kan Lola van Elsa zijn als Claire echt zwanger was?
- 5 Soms willen we zien wat Elsa ziet, zoals op 9'59", waar ze met een donkere bril op bij de school van het dochtertje staat te wachten. In plaats van ons te tonen wat Elsa ziet, geeft Nebbou ons een beeld van Elsa's gezicht (vaak met telelens gefilmd, zodat de omgeving wazig is en alleen Elsa's gezicht scherp is). Een ander voorbeeld daarvan vinden we op 18': Elsa zit in haar auto met haar jas voor de onderkant van haar gezicht. Er zijn twee

- close-ups met telelens. Hier zien we aan Elsa dat ze geëmotioneerd is, maar we weten nog niet waarom precies.
- 8'34": Elsa ligt met open ogen in bed. Ze is vanuit een vreemde, hoge en scheve camerahoek gefilmd. Zo'n vreemd camerastandpunt doet ons voelen dat er iets niet klopt. Ook hier horen we weer de thrillermuziek.
  - 13'50": Elsa staat in het donker het huis van het andere gezin te bespieden. Ook hier krijgen we weer close-ups van haar onbewogen (maar trieste) gezicht, alsof de filmmakers ons duidelijk willen maken dat wat er in Elsa omgaat belangrijker is dan de werkelijkheid.
  - Na 43' gaat Elsa naar het graf van haar kindje. We krijgen de plaat pas te zien als Elsa zich ervan wegdraait. De kijker moet zich bewust worden van de ironie (momenten samen, maar de ouders zijn aan het scheiden, en we denken weer dat Elsa zich alles inbeeldt.) Daarna krijgen we beelden van Elsa die met nat haar in de keuken zit – dat wijst op het proces van acceptatie (denken we op dat moment).
- 6 Op de schaatsbaan, als Claire ongerust lijkt over het contact tussen Elsa en het kleine meisje. Daarna zien we Elsa steeds rustiger worden en Claire steeds hysterischer (denk aan de vechtpartij op 1'05'07"). Op 43', na de droom over het verdrinken van Lola, lijkt Elsa de dood van haar dochter geaccepteerd te hebben: ze gaat naar de gedenksteen. Maar dan komt ze Claire weer tegen en gaat ze zich bijna als een psychopaat gedragen: ze staat ineens in de coulissen bij de balletvoorstelling en dringt zelfs het huis van Claire binnen op zoek naar iets van Lola om een DNA-staal van te kunnen nemen. Elsa's rare gedrag zou dus een verklaring kunnen zijn voor de angst en de histerie van Claire. We beseffen pas echt dat Elsa gelijk had wanneer Claire tegen haar man liegt over de dood van Elsa's kind (auto-ongeluk).
- 7 - 10'16": Elsa zit in haar auto met een donkere bril op bij de school van het kleine meisje. Net voor de kinderen naar buiten komen, begint er muziek met een enkele pianotoon. Dat gaat zo even door, het roept een gevoel van spanning op. Als ze wegrijdt, achter de auto van Claire aan, komt er een blaasinstrument bij (klarinet?) maar die ijle pianotonen blijven.
- 17'30": Er is een fluittoon wanneer Elsa terugwandelt na haar ontmoeting met de man in het café. Diezelfde toon horen we op 33'37" wanneer Elsa Claire en haar kinderen nakijkt die wegwandelen na het schaatsongeluk. Die fluittoon wijst op hevige emoties bij Elsa.
  - Ook bij het schaatsen zelf is er muziek: onheilspellende langgerekte tonen, gecombineerd met die fluittoon: we merken dat Claire het niet vertrouwt, al weten we hier nog niet waarom (31'47").
- 8 Hier kan de leerkracht een discussie inlassen, waarbij het belangrijk is dat de leerlingen zich ervan bewust worden dat de film tussen twee genres schommelt: die van het psychologische drama (waarin de verwerking van een probleem centraal staat) en die van de thriller, waarin het in de eerste plaats gaat om de spanning. Door de opbouw, doordat Elsa's motieven voor haar vreemde gedrag zolang verborgen blijven, is het thrillergehalte redelijk hoog.